

vidt, at man sagde, at han slet ikke var Eier af det Gods, hvorpaa der hvilede Fæstetvang. Jeg skal i saa Henseende bemærke, at den nævnte Ordfører, Tscherning, under Forhandlingen om Loven af 19de Februar 1861 udtalte, at den „saakaldte jordbrøtellige Eiendomsret kun er en ved Loven styret og anordnet Ret til at styre og tage visse Indtægter af visse Eiendomme“. Man benægtede altsaa, at Jordbrodden, hvor Fæstetvang hvilede paa Jorden, havde Eiendomsret. Herved bliver det nu i høj Grad paafaldende, at man tror at kunne indføre Fæstetvang og tvungen Forpagtning og flyde Spørgsmaalet om, hvorvidt det er et Indgreb i Eiendomsretten, fra sig. Det er en ganske eiendommelig Udvikling af Opportunismen, om jeg saa maa sige, som jeg tror at burde gjøre opmærksom paa, thi den kan i sine Konsekvenser blive lidt betænkelig. Man tænke sig, at Forslaget blev ført igjennem, og man fik Fæstetvang og Forpagtningstvang paa disse Eiendomme, saa vilde der ikke være Noget til Hinder for, at man med Paaberaabelse af, hvad der var slet med Hensyn til Gaardene, sagde, at nu maatte man skaffe de Paagjældende Eiendomsret paa billig Maade, for nu havde Jordbrodden egentlig ingen Eiendomsret til Husene. Jeg antager derfor, at en Ordning som den at lægge et saadant Vaand paa disse Eiendomme uden nogenomhelst Erstatning, er Noget, man slet ikke kan indlade sig paa.

Hvad selve Lovforslaget angaar, skal jeg fatte mig i Korthed og kun fremhæve et Par enkelte Punkter. Det overskrives: „Forbedring af Fæste- og Leiehusmænds Kaar“, men i Virkeligheden gaar det meget videre. Det medtager Meget, som slet ikke angaar Fæste- og Leiehusmænd. Naar der saaledes i § 1 siges, at Fæstetvungen skal herefter gjælde paa Godser for ethvert Jordbrug med Tiliggende af 2 Stp. Hartkorn, og i andet Stykke, at blandt Andet § 4 i Lov af 9de Marts 1872 skal ophæves, gives der en ganske almindelig Regel om Fæstetvang paa Godser, og den gaar meget vidt. Den gaar nemlig ikke blot ud paa at lægge Fæstetvang paa, hvad man i gamle Dage kaldte Bondestyld, men da der staar: „ethvert Jordbrug“ paa Godset, kommer den til at gjælde ikke blot Bondeeiendom, men meget Andet, som kan siges at være Jordbrug paa Godset, saaledes f. Ex. Afhyggergaarde, som aldrig have været Fæstetvang undergivne, frendes den 9de Gaard, der efter Lov af 19de Februar 1861 kan udtages til fri Eiendom i Tilfælde af Bortsalg af Fæstegodset, og endvidere maa det jo siges, at selve Hovedgaar-

den ogsaa er et Jordbrug paa Godset. Lovforslaget gaar altsaa meget videre end til en Forbedring af Fæste- og Leiehusmænds Kaar. Paa den anden Side er det paafaldende ved dette Lovforslag, at det turde være høist tvivlsomt, om de, hvis Kaar man vil forbedre, virkelig ville faae Udbytte af en saadan Lov trods den Skikkelse, hvori den foreligger. Thi man paalægger vel Fæstetvang og Forpligtelse til langvarig Bortforpagtning, men man glemmer en væsentlig Omstændighed, nemlig, at der ikke bestaar i Forveien nogen Forpligtelse til at opretholde Fæste- og Leiehuse. Ganske vist er der enkelte Tilfælde, hvor der eksisterer en saadan Forpligtelse, saasom naar Fæste- og Leiehuse ere oprettede som et Slags Vederlag for Retten til at inddrage Fæstegaarde til Skovplantning. Men det er ganske undtagelsesvis, der eksisterer slet ingen Forpligtelse til at opretholde det store Antal af Huse, og den Omstændighed, at der lægges Fæstetvang eller Tvang til langvarige Bortforpagtninger paa disse Eiendomme, involverer ingenlunde, at man skal være forpligtet til at opretholde dem. Det er en bekendt Sag, at med Hensyn til saadanne Gaarde, paa hvilke der nu efter Loven af 19de Februar 1861 ikke længere hviler Fæstetvang, bliver Forpligtelsen til at opretholde dem ligesuldt til Stede, de to Ting høre ikke nødvendig sammen. Resultatet bliver let det, naar vi vedtage Loven, at Eierne af Huse ville sige: under disse Vilkaar ville vi virkelig ikke opretholde Husene, og derfor enten nedlægge vi Fæste- og Leiehusene, eller vi tage i alt Fald Jorden bort fra dem og gjøre dem jordløse. Det har ganske vist ikke været Meningen med Lovforslaget. — Jeg skal imidlertid ikke opholde mig videre ved Enkelthederne i Forslaget; selv om man kunde træffe en saadan Ordning; at Eierne, det være sig nu Godseiere, Gaardmænd, Selveiere og Arvefæstegaardmænd, blebe holdte stadesløse for de Indskrænkninger, der blive gjorte i deres Eiendomme, saa at Lovforslaget virkelig kunde komme Fæste- og Leiehusmænd til Gode, hvilket det jo ikke godt kan af de Grunde, som af den ærede Indenrigsminister ere blevne antydede, saa er Forholdet dog det, saaledes som Udviklingen af Husmandsstanden f. Ex. har været her i Landet efter Forordningen af 27de Marts 1848, at jeg tror, det maa indrømmes, at en Lov efter den Model, som dette Lovforslag afgiver, saa langt fra vil fremme Husmandsstanden i det Hele, at den snarere vil spænde Ben for den gunstige Udvikling, den har haft i den senere Tid. Den høitærede Indenrigsminister har gjort opmærksom paa Udviklingen. Jeg skal blot